

REINSURANCE FUNCTIONS IN RISK MANAGEMENT IN INSURANCE COMPANY

PĀRAPDROŠINĀŠANAS FUNKCIJAS RISKU VADĪBĀ APDROŠINĀŠANAS SABIEDRĪBĀ

D. Ribakovs, I. Voronova

Atslēgas vārdi: pārapirošināšana, risku vadība, pārapirošināšanas programmas izveide.

IEVADS

Apdrošināšanas sabiedrības ir pakļautas lielam skaitam dažādu risku. To vadībai ir izšķiroša nozīme jebkuras apdrošināšanas sabiedrības darbībā. Pārapirošināšana ir viens no risku vadības un ierobežošanas līdzekļiem, kas ir pieejams apdrošināšanas sabiedrībām jau ļoti ilgu laiku. Pārapirošināšana ļauj apdrošināšanas sabiedrībām samazināt dažādus riskus un efektīvāk vadīt tos.

Pārapirošināšanas pielietošana Latvijā

Latvijas likumdošanā pārapirošināšanas pielietošanu ar apdrošināšanas sabiedrībām regulē LR „Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likums”. Saskaņā ar to pārapirošināšana ir apdrošinātāja iespējamā finansiālā zaudējuma riska nodošana pārapirošinātājam. Pārapirošinātājs tiek definēts kā komercsabiedrība, kura veic pārapirošināšanu. Pārapirošināšana nemaina apdrošināšanas sabiedrības atbildību pret apdrošinājuma ņēmēju.

Saskaņā ar LR likumu „Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likums”, LR reģistrētā apdrošināšanas sabiedrība var nodot riskus pārapirošināšanā tikai noteiktām pārapirošinātāju grupām:

- LR reģistrētai apdrošināšanas sabiedrībai, kurai ir licence apdrošināšanas veikšanai;
- Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts apdrošinātājam, kuram ir licence apdrošināšanas operāciju veikšanai mītnes (reģistrācijas) valstī;
- LR reģistrētam pārapirošinātājam, kuram ir licence pārapirošināšanas veikšanai;
- Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas valsts pārapirošinātājam, kuram ir licence pārapirošināšanas operāciju veikšanai mītnes (reģistrācijas) valstī;
- Ārpus Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas valsts apdrošinātājam, kuram ir licence apdrošināšanas veikšanai mītnes (reģistrācijas) valstī un kuram starptautiskās reitinga aģentūras devušas vērtējumu investīciju kategorijā, un kura spējas pildīt savas saistības neviena starptautiskā reitinga aģentūra nav apšaubījusi;
- Ārpus Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas valsts pārapirošinātājam, kuram starptautiskās reitinga aģentūras devušas vērtējumu

investīciju kategorijā un kura spējas pildīt savas saistības neviena starptautiskā reitinga aģentūra nav apšaubījusi. [1]

Informāciju par pārapdrošināšanas veidiem, ko izmanto apdrošināšanas sabiedrība, obligāti nav jāuzrāda publiski pieejamos informācijas avotos. Nav obligāti arī jāuzrāda informāciju par pārapdrošināšanas līgumu struktūru. Tas nozīmē, ka nav iespējams veikt pētījumu ar pilniem un drošiem rezultātiem par to, kādi pārapdrošināšanas veidi tiek pielietoti Latvijā. Tomēr noteikta informācija tiek publicēta. Var izdarīt secinājumu, ka Latvijā tiek plaši izmantota neproporcionāla pārapdrošināšana katram riskam. Ar šī pārapdrošināšanas veida palīdzību tiek pārapdrošināta OCTA apdrošināšana un īpašuma pārapdrošināšana. OCTA apdrošināšanas gadījumā ir iespējami ļoti smagi zaudējumi, tāpēc pārapdrošināšana ir gandrīz obligāta. Īpašuma apdrošināšanas gadījumā arī tiek pielietota neproporcionāli liela pārapdrošināšana.

Dažiem apdrošināšanas veidiem tiek pielietota arī proporcionāla pārapdrošināšana uz kvotas pamata vai uz ieturējuma pamata. Šāda veida pārapdrošināšana tiek pielietota sauszemes transportlīdzekļu apdrošināšanā un dažiem citiem apdrošināšanas veidiem, t.sk. arī īpašuma apdrošināšanā un OCTA apdrošināšanā. Diemžēl publiski pieejamos informācijas avotos nepietiek informācijas, lai varētu skaitliski noteikt, kādi pārapdrošināšanas veidi

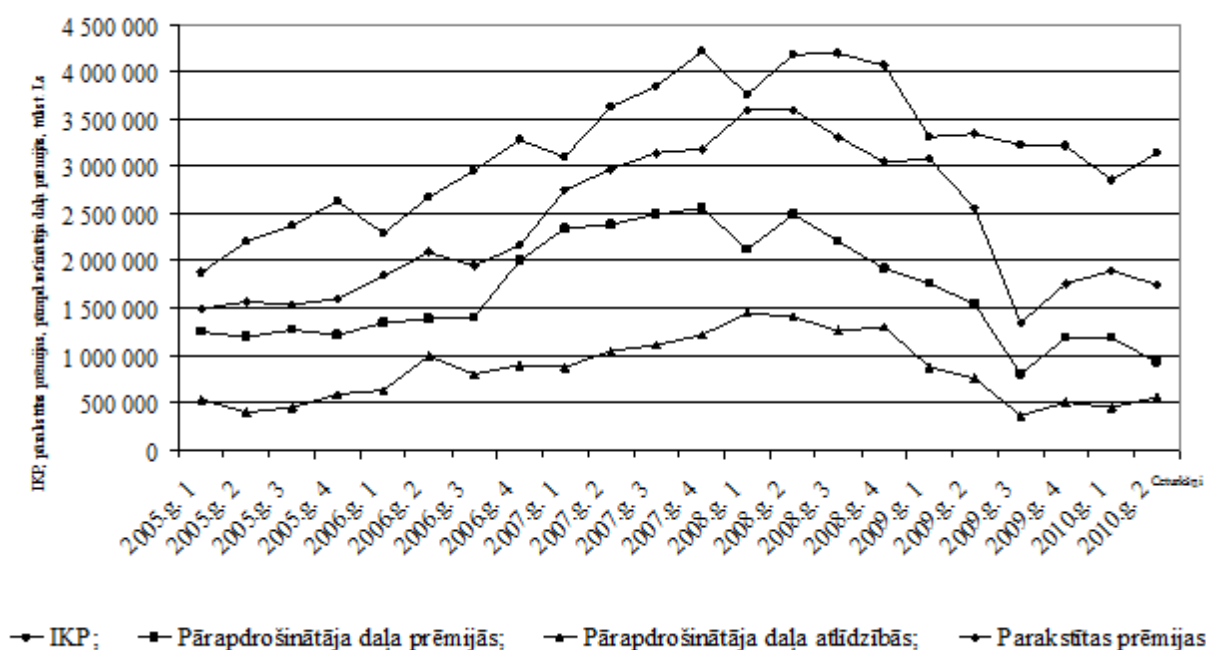
ar Latvijas nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām tiek pielietoti visvairāk.

Pārapdrošināšanas un makroekonomikas mijiedarbība

Tā kā pārapdrošināšanai pieder zināma loma arī makroekonomiskā mērogā, tad ir iespējams, ka var atklāt kādas likumsakarības starp pārapdrošināšanas apjomiem un kaut kādiem makroekonomikas rādītājiem. IKP, parakstīto bruto prēmiju un pārapdrošinātāja daļu prēmijās un atlīdzībās grafiskais attēlojums ir parādīts 1. att.

Pārapdrošināšanas veidu klasifikācija

Vispārējie jautājumi, kas ir saistīti ar pārapdrošināšanas būtību, pielietošanas mērķiem, veidiem un pielietošanas īpatnībām ir aplūkoti tādu autoru kā Andreas Schwegcke, Heinz Stett, Fritz Eugster, Michael Kuhn un Kristof Pfajffer darbos. Šajos darbos ir dots izsmeļošs pārapdrošināšanas līgumu veidu un to pielietošanas īpatnību apskats. Šo autoru darbos tiek apskatīta pārapdrošināšanas pielietošana dažādiem apdrošināšanas veidiem. Īpaši var atzīmēt tādu grāmatu kā „Andreas Schwegcke. Reinsurance Principles and state of the art” [7], kurā ir apskatīti ne tikai pārapdrošināšanas veidi un to pielietošanas īpatnības, bet arī apdrošināšanas riski un to samazināšanas iespējas ar pārapdrošināšanas palīdzību, kā arī pārapdrošināšanas cenu veidošanas aspekti.



1.att. IKP, pārpadrošinātāja daļa prēmijās, pārpadrošinātāja daļa atlīdzībās, parakstītās prēmijas*.

Bet ir jāsaprot, ka minēto autoru darbos lielākā uzmanība tiek pievērsta klasiskajiem pārpadrošināšanas veidiem, nevis modernajiem, un tāpēc ir jāpielieto arī citi informācijas avoti.

Moderni pārpadrošināšanas veidi, tādi, kā pārpadrošināšana izmantojot kapitāla tirgus pakalpojumus vai ierobežota pārpadrošināšana, ir apskatīti ar tādiem autoriem, kā David S. Laster, Mayank Raturi, Gail Belonsky, Rainer Helfenstein, Thomas Holzheu, Raj Parker, Nathan Willmott. Daži svarīgi proporcionālās un neproporcionālās pārpadrošināšanas pielietošanas aspekti ir aplūkoti ar tādiem pētniekiem, kā Christoph Bugmann, Michael Kuhn, Georges Galey. Tādi autori, kā Erlich K., Stölting R., Kathleen Ehrlich, Thomas Schubert, Ulrich Stienen, Mirko Kraft, apskatīja savos darbos dažādus aspektus, kas ir saistīti ar pārpadrošināšanas lomu Maksātspējas 2 direktīvas projektā.

Pārpadrošināšana aizsargā tiešo apdrošinātāju, ko bieži sauc par cedentu, no iespējamiem finansiāliem zaudējumiem, ja viņam būtu jāveic izmaksas noslēgto apdrošināšanas līgumu ietvaros, gadījumā, ja cedentam nebūtu pārpadrošināšanas seguma.

*Pārpadrošināšana paplašina tiešā apdrošinātāja finanšu iespējas, atļaujot tam pieņemt uz sevi riskus, kuri pretējā gadījumā, sava apjoma dēļ, apdrošināšanas gadījuma iestāšanās rezultātā radītu apdrošinātāja finanšu resursu pārsniegšanu. Tā kā IKP vērtības ir daudz lielākas par pārpadrošinātāja daļām un parakstīto prēmiju vērtībām, pārpadrošinātāja daļas prēmijās un atlīdzībās tiek reizinātas ar 250, bet parakstītās bruto prēmijas – ar 45 (tas ir izdarīts tikai attēlošanas mērķim, to neizdarot, šos rādītājus nebūtu iespējams parādīt vienā attēlā).

Pateicoties pārapirošināšanai, tiešais apdrošinātājs var sabalansēt savu darbību, kuru vienmēr apdraud riski. Galvenie riski, kas apdraud apdrošināšanas sabiedrības darbību un kas ir saistīti ar pārapirošināšanu, ir:

1. Gadījuma fluktuāciju risks. Tas ir risks, ka zaudējumu vērtība var būt lielāka par vērtību, kas bija prognozēta pēc statistikas. Šī fluktuācija var būt „normāla” un „ekstraordināra”.

1.1. „Normālā” fluktuācija radās viena liela zaudējuma vai palielināta skaita mazu vai vidējo zaudējumu rezultātā. Ja šādi zaudējumi notiek ar paaugstinātu frekvenci, tas ietekmē apdrošināšanas sabiedrības rezultātus.

1.2. „Ekstraordinārās” fluktuācijas risks var būt sadalīts trijās daļās:

1.2.1. Kumulācijas risks: risks, ka dažī atsevišķi un neatkarīgi apdrošinātie objekti var būt vienlaicīgi iesaistīti vienā apdrošināšanas notikumā. Šāda veida kumulācijas ir ļoti grūti paredzēt un tāpēc tām grūti noteikt cenu;

1.2.2. Katastrofas risks: dažī apdrošināšanas veidi (īpašuma apdrošināšana) ir pakļauti lielu zaudējuma notikumu riskam, kā rezultātā var ciest liels skaits neatkarīgu apdrošināto objektu. Šāda veida notikumi ir zemestrīces, plūdi, vētras utt. Šis risks ir zināmā mērā paredzams uz iepriekšējās pieredzes pamata;

1.2.3. „Pārraides risks”: dažos apdrošināšanas veidos lieli apdrošināšanas zaudējumi var rasties tāpēc, ka viens apdrošinātais objekts „nodod” zaudējumu citam objektam (piemēram, slimības veselības apdrošināšanā vai uguns īpašuma apdrošināšanā).

Jo lielāks ir apdrošināto objektu skaits, jo mazāk apdrošināšanas portfelis ir pakļauts gadījuma fluktuāciju riskam. Ir svarīgi, cik portfelis ir homogēns – jo vienvēidīgāks ir apdrošināšanas portfelis, jo mazāk tas ir pakļauts gadījuma fluktuāciju riskam.

2. Kļūdu risks. Tas ir risks, ka apdrošināšanas sabiedrība nepareizi analizē un novērtē informāciju no pagātnes un izmanto to kā pamatu prognozēšanai. Piemēram, ja apdrošināšanas sabiedrībai nekad nebija lielu zaudējumu, un tie nebija ņemti vērā, rēķinot prēmijas uz statistikas pamata, tad šādu zaudējumu iestāšanās var uzsūkt visu iepriekšējo gadu prēmiju, un apdrošināšanas sabiedrībai nepaliks prēmiju ienākuma, lai segtu „normālus” zaudējumus.

Atšķirībā no gadījumu fluktuāciju riska, kļūdu risks netiek samazināts, apdrošināšanas portfelim palielinoties. Pat pretēji, jo lielāks ir apdrošināšanas portfelis, jo lielāka ir iespējamās kļūdas ietekme.

3. Pārmaiņu risks. Pārmaiņas, kas notiek komerciālajā, politiskajā, sociālajā vai tehnoloģiskajā sfērā, var nopietni ietekmēt apdrošināšanas sabiedrības rezultātus. Piemēram, var pieaugt darba algas, var izmainīties būvniecības konstrukcijas, var notikt izmaiņas apdrošināšanas zaudējumu definīcijā. Visas šīs izmaiņas var ļoti būtiski ietekmēt apdrošināšanas sabiedrības rezultātus.

Atšķirībā no gadījuma fluktuāciju riska, pārmaiņu risks netiek samazināts, pieaugot apdrošināšanas portfeļa lielumam. Lielāks portfelis var nest smagākus zaudējumus pārmaiņu riska iestāšanās gadījumā.

Notikumiem, kas attiecas pie pārmaiņu riska, var būt gan regulārs, gan neregulārs raksturs. Piemēram, izmaiņas likumdošanā ir praktiski neprognozējamas. Citas pārmaiņas, tādas kā izmaiņas darba tirgū, var būt novērtētas un prognozētas.

4. Prognozes un novērtēšanas risks. Prognozes risks ir risks, ka parādības no pagātnes var būt nepareizi interpretētas. Novērtēšanas risks ir risks, ka parādības no pagātnes bija pareizi interpretētas, bet likumi no pagātnes vairs nedarbojas un nevar būt attiecināti uz nākotni. Šie divi riski pēc būtības ir diezgan tuvi kļūdas riskam un pārmaiņu riskam.

5. Subjektīvais un objektīvais risks. Gandrīz visos apdrošināšanas veidos klienti var censties ietekmēt apdrošināšanas atlīdzības izmaksas praksi vai apdrošināšanas atlīdzības apmēru. Apdrošināšanas risks, kas izriet no šīs iespējas, var būt uzskatīts par objektīvo risku, bet „morālais risks”, kas ir saistīts ar klientu, ir subjektīvais risks. Tas atšķiras ar dažādiem apdrošināšanas veidiem. [7, 173.-176. lpp.]

1. Jebkuras apdrošināšanas sabiedrības uzdevums ir šo risku minimizēšana un tāda pārapsedrošināšanas veida izvēle, kas maksimāli aizsargās no šiem riskiem. Galvenie iemesli, kāpēc apdrošināšanas sabiedrības izmanto pārapsedrošināšanas pakalpojumus, ir šādi:

1. Ietilpība. Pārapsedrošināšana dod iespēju parakstīt apdrošināšanas polises par lielākām apdrošinājuma summām. Pārapsedrošināšana arī ļauj apdrošināšanas sabiedrībai paplašināt darbību esošos apdrošināšanas veidos. Vēl viens gadījums, kad pārapsedrošināšana var būt par labu apdrošināšanas sabiedrībai, ir specifisku apdrošināšanas risku parakstīšana.

2. Mainīguma samazināšana. Apdrošināšanas rezultātu mainīgumu ietekmē apdrošināšanas risks, kas sastāv no:

2.1. Risku parakstīšanas (anderraitinga) riska jeb riska, kas ir saistīts ar zaudējumiem no:

2.2. Gadījuma fluktuācijām (apdrošināšanas zaudējumu lielumi var atšķirties no sagaidītiem vidējiem lielumiem atsevišķu lielu zaudējumu dēļ, lielas apdrošināšanas frekvences rezultātā, kā arī zaudējumu kumulācijas rezultātā);

2.3. Kļūdām (nepareizs iepriekšējās pieredzes novērtējums un nepareiza datu projekcija uz nākotni var novest pie kļūdām nākotnes zaudējumu novērtējumā);

2.4. Izmaiņām (makroekonomikas rādītāju, piemēram, inflācijas lielumos, likumos).

3. Aizkavējumu risks jeb risks, kas ir saistīts ar to, ka pastāv aizkavējumi starp apdrošināšanas prēmiju saņemšanu un apdrošināšanas izmaksu un zaudējumu noregulēšanas izdevumu izmaksu.

4. Finansiālais aspekts. Pārapirošināšana var būt izmantota apdrošināšanas finanšu rādītāju uzlabošanai, kā arī lai atbilstu maksātspējas prasībām, lai samazinātu finanšu riskus.

4.1. Pakalpojumu sniegšana. Pārapirošinātājs var sniegt apdrošināšanas sabiedrībai noteiktus pakalpojumus:

4.2. Optimālās pārapirošināšanas programmas izveidošana;

4.3. Konsultācijas aktuāru aprēķinu veikšanai un risku parakstīšanas procedūrās;

4.4. Palīdzība zaudējumu noregulēšanas procesā;

4.5. Palīdzība jaunu apdrošināšanas veidu attīstībā;

4.6. Konsultācijas aktīvu pārvaldīšanas jomā;

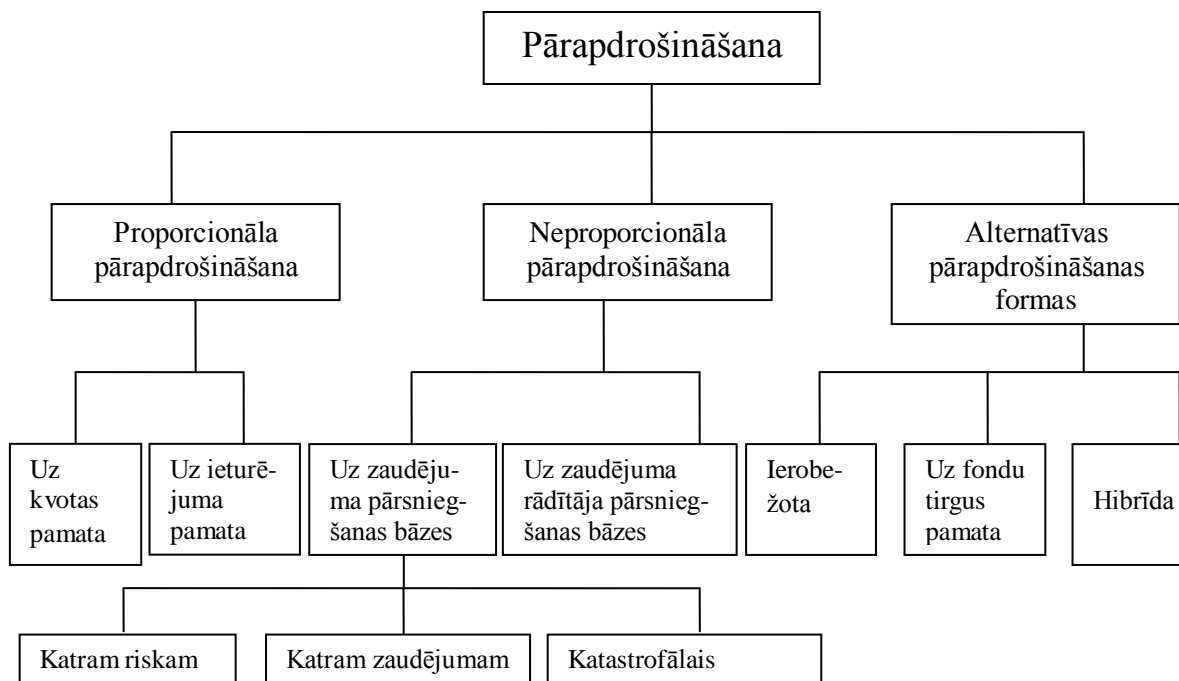
4.7. Apdrošināšanas sabiedrības darbinieku apmācība. [7, 20. lpp.]

Pārapirošināšanas līgumus var iedalīt fakultatīvos un obligātos. Fakultatīvā līguma rezultātā lēmums par pārapirošināšanu tiek pieņemts gan ar apdrošinātāju, gan ar pārapirošinātāju katrā konkrētā gadījumā. Tas nozīmē, ka, noslēdzot kādu konkrētu apdrošināšanas līgumu, apdrošinātājs pats izvēlas, vai ir nepieciešams nodot daļu no riska pārapirošinātājam, un pārapirošinātājs piedāvājuma saņemšanas gadījumā arī pieņem lēmumu, vai pieņemt šo risku, un ja pieņem, tad kādā apjomā un ar kādiem nosacījumiem.

Fakultatīvā pārapirošināšana prasa lielus materiālus un laika resursus, jo katrs apdrošināšanas līgums tiek apspriests atsevišķi, visa būtiskā informācija par apdrošināmo objektu ir jānosūta pārapirošinātājam, pārapirošinātājs var pieprasīt papildus informāciju vai izvirzīt kādas prasības.

Obligātās pārapirošināšanas gadījumā apdrošinātājs nodod pārapirošinātājam visus riskus, kas tiek noteikti līgumā, piemēram, visus sauszemes transportlīdzekļu apdrošināšanas līgumus, kas ir noslēgti noteiktā laika periodā. Šajā gadījumā pārapirošinātājam ir jāpieņem visi riski, kas ir aprakstīti līgumā.

Pārapirošināšanas veidi var būt klasificēti arī pēc to struktūras (sk. 2. att.). Svarīgākie pārapirošināšanas veidi ir proporcionāla pārapirošināšana un neproporcionāla pārapirošināšana. Ir iespējami arī kombinētie proporcionālu un neproporcionālu pārapirošināšanas līgumu veidi, kur tiek pielietoti dažādi pārapirošināšanas veidi. Bet tā kā šāda veida kombināciju var būt ļoti daudz, tās netiek iekļautas šajā sarakstā. Eksistē arī citas pārapirošināšanas formas, kas tiek pieskaitītas pie modernām pārapirošināšanas formām. Uz tiem attiecas pārapirošināšanas veidi, kas parādījās pēdējos gados un ieguva zināmu popularitāti. Daži no tiem ir tuvāki klasiskai pārapirošināšanai, proporcionālai vai neproporcionālai, daži no tiem ir tuvāki kādam no vērtspapīru veidiem.



2.att. Pārprošināšanas veidu iedalījums pēc to struktūras.

Dažādu pārprošināšanas veidu pielietošana

Alternatīvas pārprošināšanas formas aktīvi attīstījās pēdējos gados. Šo jauno pārprošināšanas veidu skaitā ir dažādi pārprošināšanas veidi, kas ļoti atšķiras pēc savas būtības.

Proporcionālās pārprošināšanas rezultātā risks, kas tiek pārprošināts, tiek sadalīts starp apdrošinātāju un pārprošinātāju uz fiksētas procentuālās attiecības pamata, kas nosaka gan pārprošinātāja daļu zaudējumā, tā arī pārprošinātāja daļu oriģinālā prēmijā. [2]

Proporcionālā pārprošināšana ir labi piemērota šādos gadījumos:

- maziem apdrošināšanas portfeliem, kuriem lielo skaitļu likumu nevar piemērot mazo risku skaita dēļ;
- apdrošināšanas portfeliem, kas ir pakļauti izmaiņu riskam.

Šajos gadījumos proporcionālā pārprošināšana uz kvotas pamata samazina izmaksu ietekmi uz apdrošināšanas sabiedrības rezultātiem.

Eksistē divi proporcionālās pārprošināšanas pamatveidi: uz ieturējuma pamata un uz kvotas pamata.

Kvotas pārprošināšanas gadījumā pārprošinātāja daļa tiek noteikta kā fiksēta procentu attiecība lieluma katram apdrošināšanas līgumam. Apdrošinātājs ietur sev tādu riska daļu, ko viņš vēlas atstāt sev un atdod pārprošinātājam riska daļu līdz pārprošināšanas līguma limitam.

Apdrošinātāja daļu sauc par kvotas ieturējumu (quota share retention), un pārapsedrošinātāja daļu sauc par kvotas cesiju (quota share cession). [3]

Kvotas pārapsedrošināšanas pielietošana ir piemērota gadījumos, kad portfelis sastāv no liela skaita relatīvi līdzīgo risku. Kvotas pārapsedrošināšana piedāvā apdrošināšanas sabiedrībai aizsardzību no rezultāta fluktuācijām, kas var ietekmēt veselu portfeli, gadījumos, kad apdrošināšanas sabiedrība nepareizi aprēķināja prēmiju tarifus (kļūdas risks) vai gadījumos, kas apkārtējā situācija mainās no stāvokļa, kad prēmija bija rēķināta (pārmaiņu risks). Bet kvotas pārapsedrošināšana nav labi piemērota gadījumos, kad apdrošināšanas portfelis nav homogēns.

Pārapsedrošināšanas uz ieturējuma pamata (surplus reinsurance) gadījumā pārapsedrošinātājs saņem noteiktu procentu daļu no visiem apdrošinātāja apdrošināšanas līgumiem, apdrošinājuma summa, kuriem pārsniedz apdrošinātāja daļu (ieturējumu), kas tiek noteikta ar līgumu.

Proporcionālā pārapsedrošināšana uz ieturējuma pamata ir sarežģītākā proporcionālās pārapsedrošināšanas forma. Atšķirībā no pārapsedrošināšanas uz kvotas pamata, pārapsedrošināšana uz ieturējuma pamata ir ļoti labs līdzeklis apdrošinātāja portfeļa sabalansēšanai. Pārapsedrošināšana uz ieturējuma pamata kalpo lielo risku ietekmes ierobežošanai un palīdz apdrošinātājam izveidot viņa portfeli vienveidīgāku. [6]

Pārapsedrošināšanas uz ieturējuma pamata līgums atļauj apdrošinātājam izmainīt savu ieturējumu atbilstoši savam finanšu stāvoklim vai gatavībai pieņemt risku. Apdrošinātājs izpilda tādu fiksētu apjomu, kas ir norādīts speciālajā limitu tabulā, kas ir pārapsedrošināšanas līguma uz ieturējuma pamata neatņemama sastāvdaļa.

Pārapsedrošināšanā dažreiz izmanto kombinētās kvotas / pārapsedrošināšanas uz ieturējuma pamata līgumus. Ir iespējamās dažādas kombinācijas, bet parasti vispirms sāk darboties kvotas pārapsedrošināšanas līgums. Pēc tam, kad ir sasniegts kvotas līguma limits, stājas spēkā līgums uz ieturējuma pamata.

Neproporcionālās pārapsedrošināšanas gadījumā pārapsedrošinātāja zaudējumi tiek noteikti tikai ar zaudējuma lielumu, netiek izmantots proporcionālais riska un attiecīgas prēmijas sadalījums. [10, 64.lpp]

Eksistē sekojoši neproporcionālās pārapsedrošināšanas pamatveidi: pārapsedrošināšana uz zaudējuma ieturējuma pamata un uz zaudējumu rādītāja pamata.

Pārapsedrošināšanas uz zaudējuma ieturējuma pamata gadījumā pārapsedrošinātājs sedz zaudējumus, kas pārsniedz limitu, kas tiek noteikts vienam riskam vai vienam zaudējumam.

Pārāpdrošināšanas uz zaudējumu rādītāja pamata pārāpdrošinātājs sedz visus zaudējumus, kas pārsniedz noteiktu limitu veselam portfelim, nevis katram riskam. Faktiski tiek atlīdzināti zaudējumi, kas pārsniedz noteiktu zaudējumu rādītāju kādam apdrošināšanas veidam vai polišu portfelim.

Neproporcionālā pārāpdrošināšana:

- samazina apdrošinātāja bankrotēšanas varbūtību, samazinot katastrofālu zaudējumu iespaidu;
- palielina apdrošinātāja risku parakstīšanas spējas, uzņemoties daļu no riska;
- palielina kapitāla lielumu, kas pieejams apdrošinātājam;
- samazina nestabilitātes, kas vienmēr pastāv apdrošināšanas nozarē, iespaidu uz apdrošinātāja rezultātiem;
- piedāvā apdrošinātājam pieeju lielumam papildus pakalpojumu klāstam, kas var iekļaut sevī palīdzību zaudējumu noregulēšanā, sarežģītu objektu novērtēšanā, aktuāru aprēķinu veikšanu utt.

Eksistē dažādi neproporcionālās pārāpdrošināšanas veidi. Neproporcionālā pārāpdrošināšana katram riskam (per risk) tiek izmantota visbiežāk. Šajā gadījumā apdrošinātājs aizsargā sevi pret izmaksām, kas pārsniedz izvēlēto limitu katram atsevišķam riskam.

Otrais neproporcionālās pārāpdrošināšanas veids ir pārāpdrošināšana katram zaudējumam (per event). Šajā gadījumā apdrošinātājs aizsargā sevi pret zaudējumiem, kas var rasties viena negadījuma, kas var skart dažus apdrošinātus objektus, rezultātā.

Eksistē vēl viens neproporcionālās pārāpdrošināšanas veids. Tas saucas par katastrofālo segumu.

Katastrofālais segums sedz apdrošinātāja ieturējumu pret dabas katastrofām, t.i., pret zaudējumu kumulācijām (daudziem zaudējumiem, kas parādās viena negadījuma rezultātā).

Apdrošinātājs var pieteikt katastrofālā seguma pārāpdrošinātājam visus tā saucamos „tīros” zaudējumus, kas paliek pēc proporcionālās pārāpdrošināšanas izmaksas.

Katastrofālais segums darbojas tikai zaudējumu kumulācijas gadījumā. Tiek speciāli atrunāts, ka pārāpdrošinātāja atbildība neiestājas, ja zaudējuma rezultātā ir cietis tikai viens apdrošināts objekts.

Eksistē vēl viens neproporcionālās pārāpdrošināšanas veids. Tas saucas - neproporcionālā pārāpdrošināšana uz zaudējuma rādītāja bāzes. To vēl sauc par annual aggregate excess loss vai excess of loss ratio cover. Neproporcionālā pārāpdrošināšana uz zaudējuma rādītāja bāzes ir ļoti specifisks pārāpdrošināšanas veids un ir izmantota dažiem apdrošināšanas veidiem

(lauksaimniecības apdrošināšana). Šajā gadījumā zaudējuma jēdziens ir paplašināts tā, lai segtu visus zaudējumus gada laikā. Salīdzinot neproporcionālu pārapsedrošināšanu ar citiem pārapsedrošināšanas veidiem, var teikt, ka neproporcionālā pārapsedrošināšana uz zaudējuma rādītāja bāzes piedāvā apdrošinātājiem vispilnīgāko pārapsedrošināšanas segumu.

Mūsdienās eksistē arī citas pārapsedrošināšanas formas, kas atšķiras no tradicionāliem pārapsedrošināšanas veidiem. Alternatīvās pārapsedrošināšanas formas parādījās tāpēc, ka apdrošināšanas nozare kļuva nespējīga piedāvāt segumu ļoti lieliem riskiem, kas parādījās arī straujas tehnoloģiskās izaugsmes dēļ, piemēram, informācijas tehnoloģijās. Zināmu lomu nospēlēja arī tas, ka pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados apdrošināšanas nozarei bija jāizmaksā milzīgas apdrošināšanas atlīdzības no dabas katastrofām (orkāns Andrew u.c.).

Alternatīvās pārapsedrošināšanas formas var iedalīt trijās kategorijās:

- pārapsedrošināšanas tirgus pakalpojumi (ierobežotā pārapsedrošināšana, finansiālā pārapsedrošināšana);
- kapitāla tirgus produkti (sekundārie vērtspapīri utt.);
- hibrīdās formas (aktīvu/pasīvu pārvaldīšana).

Vēl viens pārapsedrošināšanas veids ir ierobežotā pārapsedrošināšana (finite reinsurance). Šis pārapsedrošināšanas veids ir grūti definējams. Ierobežoto pārapsedrošināšanu bieži sauc par finansiālo pārapsedrošināšanu vai netradicionālo apdrošināšanas produktu. Ar to parasti saprot pārapsedrošināšanu, kas piedāvā pārapsedrošināšanas segumu, kas kaut kādā veidā ir ierobežota, apmaiņā pret zemāku ienesīgumu. Šāda veida pārapsedrošināšana bieži vien ir noslēgta uz dažiem gadiem un var būt uzskatīta par finansiālā menedžmenta instrumentu atšķirībā no parastās pārapsedrošināšanas.

Pēdējā laikā parādās arī dažas pārapsedrošināšanas formas, ko ir grūti attiecināt uz tradicionāliem pārapsedrošināšanas veidiem. Tie ir cieši saistīti ar kapitāla tirgu.

Fondu tirgus apjoms ir milzīgs, dienas darījumu apjomi ir vairāki desmiti miljardi dolāru. Ja piesaistītu vērtspapīrus katastrofas riskiem, tas varētu kļūt par risinājumu kapitāla piesaistīšanai pārapsedrošināšanas tirgum.

Viens no šādiem pārapsedrošināšanas veidiem ir speciālo vērtspapīru izlaišana. Ar šāda veida vērtspapīru izlaišanu risks tiek daļēji sadalīts arī vērtspapīru tirgus. [5] Šāda veida vērtspapīru būtība ir sekojoša – cedents izlaiž obligāciju, un pamatsummas un kupona izmaksas saistības atrodas ciešā saistībā ar noteiktā apdrošināšanas notikuma iestāšanās varbūtību [9]. Tas nozīmē, ka cedents var izlaist obligāciju un piesaistīt to konkrētam apdrošināšanas notikumam, parasti orkānam, un, ja orkāns notiks un nodarīs zaudējumus par noteiktu naudas summu, tad cedents būs atbrīvots no saistībām izmaksāt pamatsummu un

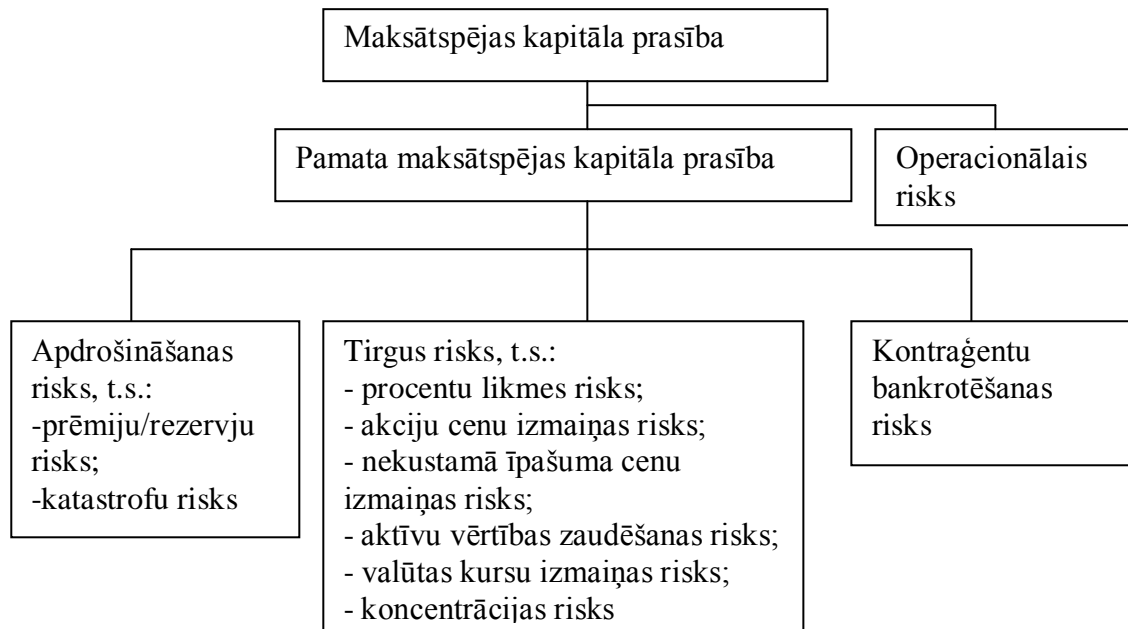
kupona maksājumus obligācijai. Ja negadījums nenotiks, tad cedents izmaksā obligācijas turētājam pamatsummu un kupona maksājumus. Šāda veida vērtspapīru izlaišanai liela nozīme ir zaudējumu novērtēšanai. Tādas obligācijas sauc par katastrofām (catastrophe bonds) piesaistītām obligācijām.

Pašreizējā alternatīvu riska pārvietošanas metožu attīstība ir saistīta ar aktīvu/pasīvu pārvaldīšanu. Šeit investīciju rezultāti ir iebūvēti pārapirošināšanas segumā. Investīciju rezultāti parasti netiek mēriti uz apdrošināšanas sabiedrības pašām investīcijām, bet uz kapitāla tirgus kopējo attīstību. Šī riska pārvietošanas metode var būt kombinēta ar citiem elementiem. Piemēram, pārapirošināšanas segums var būt uzbūvēts ar dubulto iedarbināšanas mehānismu tāda veidā, ka segums tiks iedarbināts tikai tad, kad apdrošināšanas un investīciju rezultāti būs noteiktajā negatīvajā diapazonā.

Pārapirošināšana kā riska vadības instruments

Pārapirošināšanai ir svarīga loma jaunajā maksātspējas noteikšanas noteikumu projektā Maksātspēja 2. Saskaņā ar direktīvas projektu apdrošināšanas sabiedrībām būs ne tikai jāvada savi riski, var arī jāaprēķina vajadzīgā kapitāla lielums, vadoties tieši no aprēķinātā riska lieluma. Aprēķiniem varēs izmantot iekšējos modeļus, kas ir apstiprināti ar atbilstošām uzraudzības organizācijām, vai arī standarta formulas. Maksātspējas 2 projektā iekļautie riski ir parādīti 3. att. Maksātspējai 2 ir jāstimulē apdrošināšanas sabiedrības izmantot pārapirošināšanu riska samazināšanai plašākā nozīmē kā riska un kapitāla vadības integrālo sastāvdaļu. Lai to sasniegtu:

- pārapirošināšanai ir jābūt „ekonomiski atzītai” apdrošināšanas sabiedrības kapitāla kalkulācijas ziņā. Kapitāla prasību samazināšana var aprēķināt, izmantojot daļējo modeli;
- pārapirošināšana ir jāņem vērā, aprēķinot gan maksātspējas kapitāla prasību, gan minimālo kapitāla prasību. Tas ir tāpēc, ka pārapirošināšana ir viens no efektīvākajiem instrumentiem, kas varētu būt izmantoti ar uzraudzību, īpaši tad, ja apdrošināšanas sabiedrības kapitāls ir mazāks par maksātspējas kapitāla prasību vai ir tuvu tam;
- apdrošināšanas sabiedrībām savās iekšējās riska atskaitēs ir jāapraksta kvalitatīvā loma, ko pārapirošināšanas programma spēlē apdrošināšanas sabiedrību riska vadības sistēmās.



3.att. Maksātspējas 2 projektā iekļauti riski. [4]

Ar pārāpdrošināšanu saistītam kredītriskam jābūt ekonomiski novērtētam. Novērtējumam ir jāatbilst sekojošām prasībām:

- pārāpdrošināšanas programmas kvalitātei jābūt novērtētai kopumā, ņemot vērā struktūru un pārāpdrošinātāju kredītspēju;
- ar pārāpdrošināšanu saistītā kredītriska aprēķināšanai jābūt balstītai uz principiem, kas ir līdzīgi tiem principiem, kas ir Basel 2 sistēmas pamatā banku sektorā;
- ar pārāpdrošināšanu saistītais kredītrisks ir jānovērtē, izmantojot reitingus, ko publicē uzraudzības organizācijas. Uzraudzības reitings var būt izmantots kopā ar reitinga aģentūru reitingiem, un var arī aizstāt tos [7].

Pārāpdrošināšanai ir liela ietekme uz riska līmeni. Pirmkārt, pārāpdrošināšanas programma var samazināt apdrošināšanas tehniskā riska līmeni. Otrkārt, pārāpdrošināšanas risks ir kredītriska sastāvdaļa. Pastāv varbūtība, ka pārāpdrošinātājs nebūs spējīgs atmaksāt atlīdzību, kas viņam ir jāatmaksā. Tādējādi pārāpdrošināšanas risks principā tiek uzskatīts par parastu kredītrisku, kas piemīt, piemēram, obligācijām.

SECINĀJUMI

Apdrošināšanas sabiedrības izmanto pārapsedrošināšanu šādu risku samazināšanai: gadījuma fluktuāciju risks, kļūdu risks, pārmaiņu risks, prognozes un novērtēšanas risks un subjektīvais un objektīvais risks.

Galvenie iemesli, kāpēc apdrošināšanas sabiedrības izmanto pārapsedrošināšanas pakalpojumus, ir:

- Ietilpība – pārapsedrošināšana dod iespēju parakstīt apdrošināšanas polises par lielākajām apdrošināšanas summām;
- Mainīguma samazināšana – pārapsedrošināšana ļauj samazināt apdrošināšanas sabiedrības pakļautību apdrošināšanas riskiem;
- Finansiālais aspekts – pārapsedrošināšanu var izmantot apdrošināšanas sabiedrības finanšu rādītāju uzlabošanai, kā arī lai nodrošinātu apdrošināšanas sabiedrības rezultātu stabilizāciju;
- Pakalpojumu saņemšana – pārapsedrošinātājs var sniegt apdrošināšanas sabiedrībai noteiktus pakalpojumus, tādus kā konsultācijas zaudējumu regulēšanā vai darbinieku apmācība.

LITERATŪRA

1. Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likums: LR likums [Elektroniskais resurss] // Resurss aprakstīts 2010. g. 10. apr. - <http://www.likumi.lv/doc.php?id=48895&mode=KDOC>
2. An introduction to reinsurance [Elektroniskais resurss] // Swiss Re. – Resurss aprakstīts 2010. g. 29. nov. - http://www.swissre.com/resources/50202e80455c79cfb034ba80a45d76a0-Publ07_Introduction_Reinsurance.pdf
3. Bugmann, C. Proportional and non-proportional reinsurance [Elektroniskais resurss] // Swiss Re. – Resurss aprakstīts 2009. g. 29. nov. - http://www.swissre.com/resources/dc36b980455c7e06b9d0bb80a45d76a0-proportional_eng.Paras.0007.File.pdf
4. Ehrlich, K. Solvency II for property-casualty insurers (II) Total balance sheet approach and impact on the insurance industry/K. Ehrlich, R. Stölting. [Elektroniskais resurss] // Munich Re Group. - Resurss aprakstīts 2010. g. 2. feb. - http://www.munichre.com/publications/302-0596_2_en.pdf
5. Helfenstein, R. Securitization - new opportunities for insurers and investors / R. Helfenstein, T. Holzheu. [Elektroniskais resurss] // Swiss Re. - Resurss aprakstīts 2010. g. 1. aug. - http://media.swissre.com/documents/sigma_7_2006_en.pdf
6. Schubert, T. Solvency II and reinsurance / T. Schubert, U. Stienen, M. Kraft. [Elektroniskais resurss] // German Insurance Association. - Resurss aprakstīts 2010. g. 2. feb. - http://www.gdv.de/Downloads/Themen/sII_reinsurance.pdf

7. Schwepcke, A. Reinsurance principles and state of the art. - 2nd edition - Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft GmbH, 2004. - 422.p.
8. Stett, H. Reinsurance matters a manual of the non-life branches. / Stett, H., M. Kuhn, F. Eugster. – 2nd edition. – Zurich: Swiss Reinsurance Company, 2005. – 250 p.
9. Woodward, S. Integrative risk management: advanced disaster recovery [Elektroniskais resurss] // Swiss Re. - Resurss apraksts 2010. g. 1. aug. - http://cgd.swissre.com/risk_dialogue_series_irm_jun2010.pdf?19=930&44=36349039&43=638932&32=11397&7=638932&40=http%3A%2F%2Fmedia.cgd.swissre.com%2Fdocuments%2FRisk_Dialogue_Series_IRM_Jun2010.pdf&18=0.26341238918006016
10. Пфайффер, К. Введение в перестрахование. – Москва: Анкил, 2000. – 153 с.

Dmitry Ribakov, Mg.oec.
Riga Technical University
Faculty of Engineering Economics and Management
Address: 1 Meza St., Riga, LV-1048, Latvia
Phone: +371 7089486
E-mail: dmitry.rr@gmail.com

Irina Voronova, Asoc. Prof., Dr.oec.
Riga Technical University
Faculty of Engineering Economics and Management
Address: 1 Meza St., Riga, LV-1048, Latvia
Phone: +371 7089486

Ribakovs D., Voronova I. Pārapsdrošināšanas funkcijas risku vadībā apdrošināšanas sabiedrībā

Rakstā tiek izklāstīta pārapsdrošināšanas būtība un jēga, tiek apskatītas dažādas situācijas, kad pārapsdrošināšanas pielietošana būtu noderīga. Tiek izpētīta pārapsdrošināšanas pielietošana Latvijā, Baltijas valstīs un visā pasaulē. Rakstā arī analizēta pārapsdrošināšanas pielietošana ar apdrošināšanas sabiedrībām apdrošināšanas risku samazināšanai. Ir arī apskatīta pārapsdrošināšanas loma Maksātspējas 2 projektā, kā arī tiek izpētīta pārapsdrošināšanas saistība ar makroekonomikas rādītājiem. Pārapsdrošināšanas veidi tiek klasificēti pēc dažādām pazīmēm. Rakstā tiek apskatīti pārapsdrošināšanas veidi, to pielietošana. Tiek apskatītas ne tikai klasiskās pārapsdrošināšanas formas, bet arī modernās pārapsdrošināšanas formas, tādas kā pārapsdrošināšana, izmantojot kapitāla tirgus pakalpojumus, kas sākusī attīstīties pēdējos gados. Tiek apskatītas arī dažu pārapsdrošināšanas veidu kombinācijas. Rakstā pētīti arī pārapsdrošināšanas pielietošanas iemesli.

Ribakov D., Voronova I. Reinsurance functions in risk management in insurance company

In the article, the sense and meaning of reinsurance are analyzed, different situations, when using of reinsurance would be useful, are examined. Reinsurance practices on Latvian, Baltic region and world insurance markets are reviewed. Using reinsurance cover for decreasing

the exposure to insurance risks by insurance companies is reviewed in this project. Reinsurance role under European Union Solvency II directive project is examined, as well as reinsurance activity relations with macroeconomic indicators. Reinsurance types are classified according to different characteristics, such as structure and using specialities. Different types of reinsurance and their applications were analyzed. Not only classic types of reinsurance, but also modern reinsurance forms, that have been developed the last years, as reinsurance using stock market, are reviewed. Combinations of different reinsurance types are considered as well. In this article reasons why insurance companies use reinsurance are also analyzed.

Рыбаков Д., Воронова И. Функции перестрахования в управлении риском в страховой компании

В статье рассматривается сущность и понятие перестрахования, а также разные ситуации, в которых применение перестрахования было бы целесообразным. Проанализирована практика перестрахования в Латвии, странах Балтии, а также в других странах мира. В работе также рассмотрено, как страховые компании используют перестрахование для снижения своей подверженности страховым рискам. Изучена также роль перестрахования в проекте Европейского Союза Платежеспособность 2, также как и связь перестрахования с макроэкономическими показателями. В статье также классифицированы виды перестрахования по разным признакам. Рассмотрены не только классические, но и современные виды перестрахования, такие как перестрахование с использованием фондового рынка. Рассмотрены также комбинации разных видов перестрахования. В статье также рассмотрены причины, по которым страховые компании используют перестрахование.